

ВИКЛИКИ ВІЙНИ І НАУКОВІ, КУЛЬТУРНІ, СУСПІЛЬНІ ВИМІРИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ БІОГРАФІКИ

Володимир ПОПИК,
доктор історичних наук, професор, член-
кореспондент НАН України,
директор Інституту біографічних досліджень
Національної бібліотеки України імені В. І.
Вернадського ORCID 0000-0001-8746-1026
E-mail: volodymyrpopyk317@ukr.net :
vladimirpopyk@gmail.com

Анотація. Проаналізовано нові актуальні завдання, що постали перед українською біографікою як важливим спрямуванням гуманітарної науки і культури, інформаційно-комунікативним ресурсом суспільства.

Ключові слова: *українська біографіка, українці перед викликами долі, інтелектуальний і духовний капітал, патріотична консолідація суспільства.*

Роль історико-біографічної інформації, як і інформації про наших сучасників, в інтелектуальному й духовному житті українського суспільства невпинно зростає, форми її інтеграції та поширення біографічних знань – швидко вдосконалюються. Особливого динамізму цей процес набув після Революції гідності, яка знаменувала завершення посттоталітарного етапу розвитку з його посттравматичними синдромами, псевдодемократичними симулякрами, домінуванням погляду у минуле, певною самозамкненістю, відкрила нові обрії свободи, органічної інтеграції України до європейського цивілізаційного простору, освоєння його гуманістичних цінностей.

Нові явища у розвитку вітчизняної біографіки вимагають серйозної уваги вчених. Виклики часу і завдання, що постали нині перед нею, проаналізовано у серії праць, підготовлених упродовж останніх років Інститутом біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського [1–3], науковцями інших установ. Проте, все більшої актуальності набуває необхідність вироблення дієвих практично-методичних рекомендацій для дослідників-біографістів і тих, хто здійснює інтеграцію та поширення біографічних знань – видавців, працівників бібліотечної та інформаційної галузі.

Біографіка – сфера надзвичайно чутлива до змін духовної аури суспільства, значно розширила свій проблемно-тематичний діапазон. Біографічні дослідження – наукові і художні твори – все більшою мірою перестають бути ілюстрацією до процесів історичного поступу. Загалом, сучасна біографіка переросла традиційні уявлення про неї, як дослідницьку дисципліну переважно в межах історичного дискурсу. Вона утверджується нині як широке спрямування гуманітарної науки і культури, першорядний інформаційно-комунікативний ресурс суспільства. Біографіка вийшла за межі книжкової культури, успішно освоїла царину електронних ресурсів – баз даних і архівів, соціальні мережі, Ютуб, різноманітні арт-проекти.

За роки незалежності зросли нові покоління читачів біографічної літератури, користувачів біографічної інформації. Це люди високої освіти, з широким світоглядом, самостійні, відповідальні за своє життя, які прагнуть до успішного самоствердження в умовах нинішнього кризового розвитку. На цьому ґрунті сформувався феномен інтенсивного духовного діалогу наших сучасників з представниками попередніх поколінь. Їх досвід важливий для внутрішнього зростання, розвитку власного креативного потенціалу.

Запити нового читача значною мірою обумовлюють загальну зміну характеру і спрямованості біографічної літератури та інформації. Зросла увага до внутрішнього світу її персонажів – не лише великих і знаменитих, але й мало відомих широкому загалу учасників і свідків подій минулого і сучасності. Вони цікавлять наших співвітчизників не як застигли у своїх переконаннях постаті, виразники певних ідей, а у всьому своєму внутрішньому розвитку, незрідка дуже суперечливому, драматичному, з перемогами й поразками, силою і слабкостями, сумнівами, ваганнями, усим тим, що притаманне людській натурі.

Прагнення до розкриття правди життя особливо зростає в українській біографіці нині – в умовах розв'язаної з 2014 року РФ війни проти України, масштаби якої вимагають від українського народу повної мобілізації усіх його духовних сил. Обов'язком дослідників-біографістів і поширювачів біографічної інформації є допомогти нашим співвітчизникам вистояти перед лицем тяжких випробувань, зберігти при цьому світоглядні цінності і гуманістичний духовний потенціал українства, консолідувати його зусилля. Тому в центрі уваги науковців, літераторів, журналістів все більшою мірою знаходяться проблеми стійкості української людини, її здатності протистояти трагічним викликам долі. Зростає інтерес до життєвих переконань, вчинків, переживань людей минулих поколінь і наших сучасників – героїв, свідків і жертв воєнних подій. Знаменним явищем стали ініціативи вчених, журналістів, волонтерів щодо збору й поширення людських свідчень, запису спогадів-інтерв'ю. Вони важливі не лише тим, що допомагають українцям пережити психологічні трав-

ми, відчуті себе міцною спільнотою, але і як документи усної історії, повчальні для наступних поколінь.

На нашу думку, значну роль у справі інтеграції, опрацювання і поширення усної історичних біографічних документів про війну, боротьбу на фронті, життя вимушених переселенців і перебування наших співгромадян за кордоном, мусять відігравати бібліотеки усіх рівнів. Зокрема, й тому, що вони мають змогу акумулювати місцеві матеріали, усе те, що належить до локальних зрізів сучасної історії.

Література:

1. Історична біографіка в Україні: проблеми, завдання і перспективи розвитку досліджень, видавничої та інформаційної роботи : колективна монографія / редкол. : В. І. Попик (голов. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2019. 364 с.
2. Попик В. І. Біографіка: феномен культури і науки, інформаційний ресурс суспільства : монографія / Володимир Іванович Попик ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2021. 450 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004201>.
3. Українська біографіка ХХІ століття: мозаїка контекстів і форм : колективна монографія / редкол. : В. І. Попик (голов. ред.) [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ : НБУВ, 2021. 251 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004200>.

Volodymyr Popyk,
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Corresponding Member of the NAS of Ukraine
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
Director of Institute of Biographical Research
ORCID 0000-0001-8746-1026

Annotation. The new and urgent tasks facing Ukrainian biography as an important direction of humanitarian science and culture, as an informational and communicative resource of society, are analyzed.

Key words: *Ukrainian biography, Ukrainians facing the challenges of fate, intellectual and spiritual capital, patriotic consolidation of society.*